

Å skape lesere – barnehage og skole i en ny lesetid

Marte Blikstad-Balas

Universitetet i Oslo

Lesekommisjonen

[Om kommisjonen](#) [Mandat for Lesekommisjonen](#) [Medlemmer](#) [Innspill](#) ▾

Om kommisjonen

Lesekommisjonen er et ledd i Regjeringens leseløft for å styrke leseferdigheter og

Nyheter

Møte 5 i Lesekommisjonen

I dette femte møtet i Lesekommisjonen, var hovedtemaene samarbeid om lesing i kommunene, hvordan utforme råd og kartlegging og læringsstøttende prøver. Lesekommisjonen diskuterte videre disposisjon og kapitler i et førsteutkast av rapporten.

Møte 4 i Lesekommisjonen

Temaene for dette todagersmøtet, var lesing og språk i barnehagen, inkluderende lesing, skole-foreldre-samarbeid og leseinteresse. Lesekommisjonen fikk besøk av både barnehager, skoler og forskningsmiljøer i møte 4, i forbindelse med flere ulike temaer

Møte 3 i Lesekommisjonen

Temaene på møtet 28. april, var skriveopplæringen, den videre lese- og skriveopplæringen, skolebibliotek og litteraturformidling.

Plan

- I hvor stor grad har alle barn i Norge en reell mulighet til å bli en god leser?
- Hva kan vi gjøre for å skape gode lesere?

Tre premiss for denne samtalen

- 1) Vi leser, som samfunn, mindre og dårligere enn før
- 2) Den lesingen vi gjør, som samfunn, er mindre synlig i hverdagen
- 3) Det har aldri vært viktigere enn i dag å ha gode leseferdigheter

Leser vi mindre?

- Det kommer helt an på hva vi mener med lesing

Leser vi dårligere?

- Det korte svaret er ja
- Det lange svaret er dessverre også ja –

les gjerne både PISA og PIRLS, se på nasjonale prøver i lesing, lytt til erfarne lærere som sier det er vanskeligere å motivere elevene også for korte tekster, se på hva som selges av barnelitteratur for ulike aldre

Viktigere enn noensinne?

- Prisen for dårlige leseferdigheter er enorm – stadig flere jobber krever høy utdanning og mye lesing (og skriving) i hverdagen
- Demokratiet er helt avhengig av borgere som kan forholde seg til skriftsamfunnet og skille mellom informasjon og misinformasjon
- KI forutsetter gode leseferdigheter, høy kritisk sans og ikke minst generer KI ofte svært troverdig falsk innhold

Hva skjer i barnehagen?

Lesing i barnehagen?

- Det leses i norske barnehager, men det store spørsmålet er hvem som blir lest for
- Lesevanene du tar med hjemmefra, blir da forsterket i barnehagen
- Studien til Hoel mfl (2025) fra norske barnehager konkluderer med at «den vanligste lesepraksisen i norske barnehager er spontan, barneinitiert og i liten grad planlagt, noe som peker mot et behov for å revitalisere prioriteringen av lesing sammen med barnehagebarn».

Hva skjer i
klasserommet?

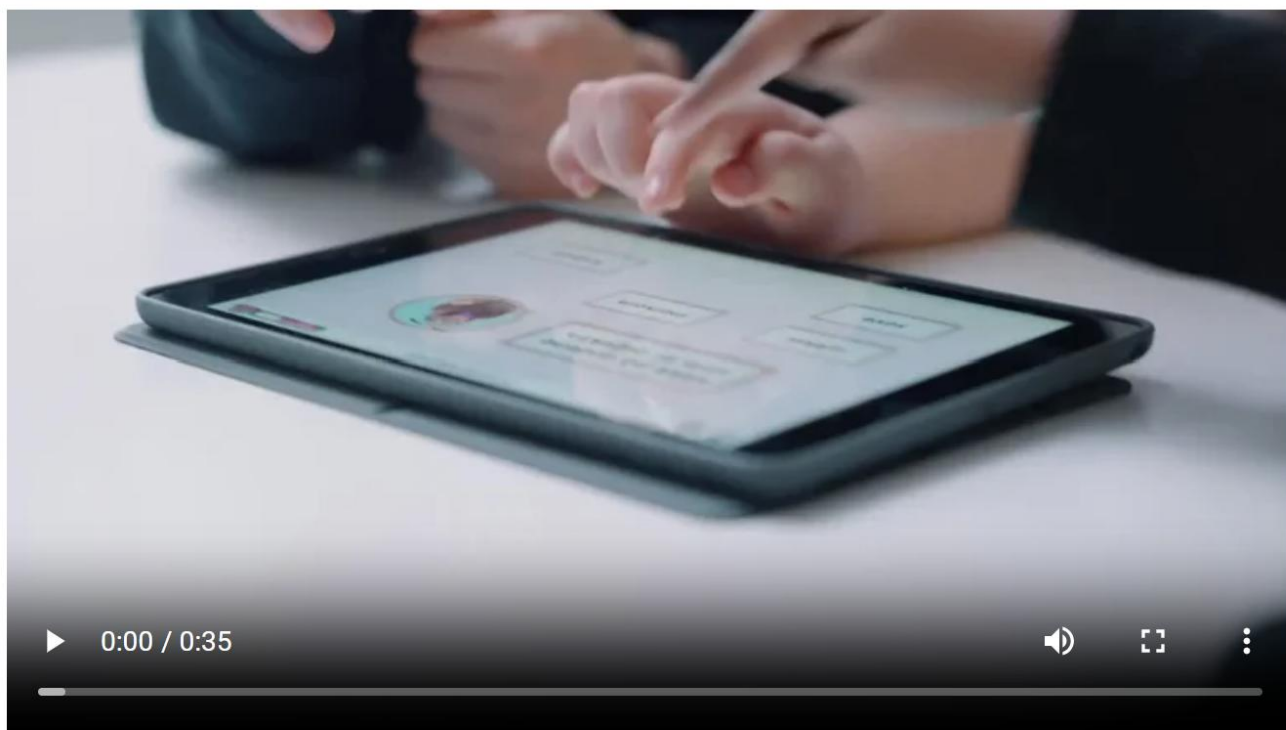

Det leses mye på skjerm

- En rekke studier viser at både barn og voksne har bedre leseforståelse når lesingen skjer på papir, spesielt dersom målet er å lære noe fra teksten
- Skjermbrukutvalget anbefaler mer lesing på papir i skolen
- Riksrevisjonen viser at mange mangler læremidlerene de trenger

(e.g Delgado et al, 2018; Delgado & Salmerón, 2021; Clinton, 2019; Kong et al, 2018; Schwabe et al, 2022; Jensen et al, 2024; Goodwin et al, 2020; Lenhard et al, 2017; Mangel et al, 2013; Støle et al, 2020)

Over 25 000 oppgaver

Med mer enn 25 000 oppgaver kan du sikre elevenes mengdetrening i norsk, matematikk og engelsk. Oppgavene er intuitive og motiverende, og med en tydelig progresjon innenfor hvert emne.

Hva skjer med tekstlengden når vi digitaliserer?

TABELL 8.5. Lengde på den lengste teksten elevene i PISA-undersøkelsen oppgir å ha lest i morsmålsfaget sitt, prosentandel nordiske elever. Spørsmålet er: «I løpet av dette skoleåret, hvor mange sider er den lengste teksten du har blitt bedt om å lese i norskfaget?»

	Norge	Danmark	Finland	Island	Sverige
Én side eller mindre	5	0	4	4	3
Mellom 2 og 10 sider	37	8	11	14	29
Mellom 11 og 50 sider	21	12	4	23	17
Mellom 51 og 100 sider	8	6	6	16	10
Mellom 101 og 500 sider	25	70	67	37	37
Mer enn 500 sider	4	4	7	5	4

Lyd – når og hvordan?

- De digitale læreverkene inneholder mye lydstøtte
- Lærere ser ut til å forholde seg svært ulikt til denne muligheten: noen lar elevene velge lyd omtrent hver gang det skal leses, noen er svært restriktive
- Få elever har lært gode strategier for lytting

Debatt: Alldeles för många elever får lyssna istället för att läsa

<https://www.vilarare.se/amneslararen-svenska-sprak/vi-larare-debatt/debatt-alldeles-for-manga-elever-far-lyssna-istallet-for-att-lasa/>

Lesekvart, da?

- Kan være bra, men også enorm fare for «Matteus-effekt» – de gode leserne blir bedre
- Hva gjør læreren når klassen leser?
- Hvem sikrer progresjon i lesingen? Hvem hjelper elevene å velge bok?
- Lesekvart+ (Lillehammer):
<https://p.lillehammerbibliotek.no/2025/05/27/lesekvart/>

Men hva kan
vi gjøre?

Vi må fremme leseglede

PIRLS 2021

Markant nedgang i norske tiåringers leseferdigheter

Norske tiåringar leser betydelig dårligere enn i 2016. Det viser resultatene i den internasjonale leseundersøkelsen PIRLS 2021. Norske elevar oppgir i tillegg lavest leseglede blant alle de 65 landene i undersøkelsen.

RAPPORT | SIST ENDRET: 16.05.2023

 Last siden som PDF Skriv ut

Akademibokhandelen i
Sverige:

Att läsa är
att resa!

(Udir)

Vi må «langlese»

- Vi må sikre at alle kan lese lengre tekster – og det er viktigere enn noen gang at det skjer på skolen
- Disse lange tekstene bør være på papir hvis vi skal ta forskningen på alvor
- Ikke all lesing er gøy – Hatfields forskning viser til lavere stamina og konsentrasjon blant norske elever nå enn for 20 år siden, i følge erfarne lærere

Vi må bevisstgjøre!

- Mange tror de gjør det samme når de leser uansett om det er skjerm eller papir
- Men det stemmer ikke!
- De bør bevisstgjøres på forskjellene, og lære å kompensere for dem

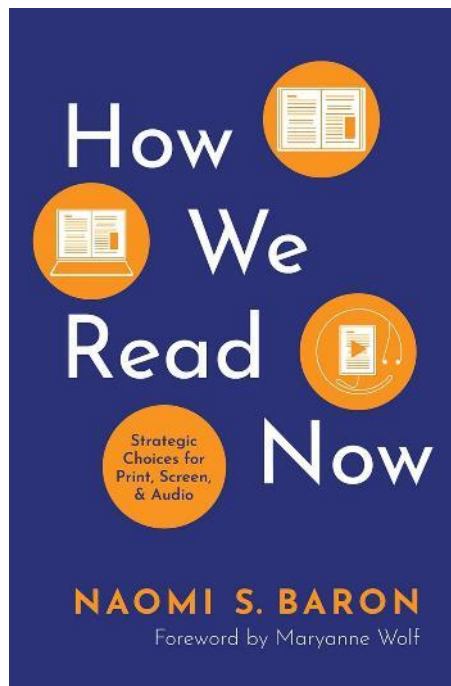

Vi må få frem verdien av lesing

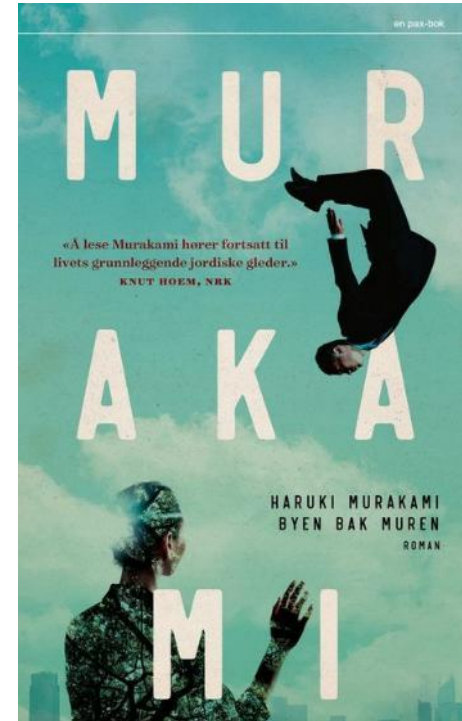
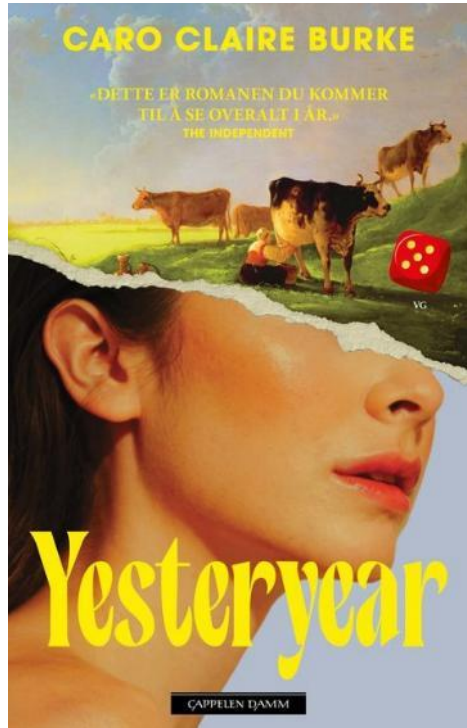
- Har det noe å si om du har lest «selv» når du kan be KI lage sammendrag av omtrent alle tekster til deg?
- Ylva Berger: «Å få KI til å sammenfatte tekstene for deg når du skal lære akademiske ferdigheter, er som å sette en robot på tredemølla når du skal trene til maraton»

Noen anbefalinger

Noen anbefalinger til!

Viktigste kilder

Annisette, L. E., & Lafreniere, K. D. (2017). Social media, texting, and personality: A test of the shallowing hypothesis. *Personality and Individual Differences*, 115, 154–158.

Baron, N. S. (2021). Know what? How digital technologies undermine learning and remembering. *Journal of Pragmatics*, 175, 25–37

Carr, N. G. (2010). *The shallows: What the internet is doing to our brains*. New York: W. W. Norton.

Clinton, V. (2019). Reading from paper compared to screens: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Research in Reading*, 42(2), 288–325.

Dahan Golan, D., Barzillai, M., & Katzir, T. (2018). The effect of presentation mode on children's reading preferences, performance, and self-evaluations. *Computers & Education*, 126, 346–358.

Delgado, P., Vargas, C., Ackerman, R., & Salmerón, L. (2018). Don't throw away your printed books: A meta-analysis on the effects of reading media on reading comprehension. *Educational Research Review*, 25, 23-38.

Goodwin, A. P., Cho, S.-J., Reynolds, D., Brady, K., & Salas, J. (2020). Digital versus paper reading processes and links to comprehension for middle school students. *American Educational Research Journal*, 57(4), 1837–1867.

Jensen, R. E., Roe, A., & Blikstad-Balas, M. (2024). The smell of paper or the shine of a screen? Students' reading comprehension, text processing, and attitudes when reading on paper and screen. *Computers & Education*, 219, 105107.

Singer, L. M., & Alexander, P. A. (2017). Reading across mediums: Effects of reading digital and print texts on comprehension and calibration. *The journal of experimental education*, 85(1), 155-172.

Støle, H., Mangen, A., & Schwippert, K. (2020). Assessing children's reading comprehension on paper and screen: A mode-effect study. *Computers & Education*, 151, 1–13.

Tengberg, M., Blikstad-Balas, M., & Roe, A. (2022). Missed opportunities of text-based instruction: What characterizes learning of interpretation if strategies are not taught and students not challenged?. *Teaching and Teacher Education*, 115, 103698.